

ANNEX METODOLÒGIC I: ENQUESTA DE CONDICIONS DE VIDA I HÀBITS DE LA POBLACIÓ DE CATALUNYA, 2011

1. Antecedents

L'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2011 (ECVHP 2011) és la segona edició d'una operació d'estadística oficial integrada en la Llei del Pla estadístic de Catalunya 2011-2014 i desenvolupada en els corresponents decrets pels quals s'aproven els programes anuals d'actuacions urbanístiques. L'enquesta té una periodicitat quin-quennal i recull principalment informació sobre la renda i la situació econòmica de les llars, així com sobre d'altres aspectes que permeten l'anàlisi de les dinàmiques socials i territorials a Catalunya. Els organismes responsables d'aquesta estadística són l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona i l'Institut d'Estadística de Catalunya, i els organismes col·laboradors, la Diputació de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

L'ECVHP compta amb quatre edicions més d'estadística no oficial que comprenen el període 1985-2000. Aquesta etapa s'inicia l'any 1985 amb la denominada *Enquesta metropolitana. Condicions de vida i hàbits de la població de l'àrea metropolitana de Barcelona* que només cobreix la ciutat de Barcelona i els 26 municipis que integraven l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona. Amb el pas de les diferents edicions els territoris objecte d'estudi s'han anat ampliant successivament. De l'Àrea Metropolitana de Barcelona de 1985, la mostra passa, l'any 1990, a expandir-se al conjunt de comarques que conformen la Regió I de Catalunya (Baix Llobregat, Barcelonès, Vallès Occidental, Vallès Oriental i Maresme). En l'edició de 1995, s'afegeixen les comarques de l'Alt Penedès i el Garraf amb les quals s'arriba a tota la regió metropolitana de Barcelona. El 2000 s'hi afegeixen les comarques d'Osona, Bages i Berguedà i s'abasta tota la província. El 2006, s'inicia la segona etapa de l'enquesta, el període d'estadística oficial, i l'àmbit territorial arriba a la seva màxima expansió, tot englobant el conjunt del territori català, el qual s'ha mantingut en l'actual edició 2011.

FIGURA A1. Àmbit territorial i poblacional de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 1985-2011

	Etapa d'estadística no oficial				Etapa d'estadística oficial	
	1985	1990	1995	2000	2006	2011
Àmbit territorial	Àrea metropolitana de Barcelona	Regió I de Catalunya	Regió metropolitana de Barcelona	Província de Barcelona	Catalunya	Catalunya
Municipis	27	129	162	311	946	947
Superfície	476 km ²	2.459 km ²	3.235 km ²	7.718 km ²	32.106 km ²	32.106 km ²
Població	3.109.792 hab.	4.064.417 hab.	4.347.164 hab.	4.736.277 hab.	7.134.697 hab.	7.512.381 hab.
% població Catalunya	50,9%	65,9%	71,4%	75,6%	100%	100%
Grandària mostra	4.912 individus	5.061 individus	5.263 individus	6.830 individus	10.397 individus	4.235 llars 8.000 individus

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Padró municipal d'habitants, Idescat.

Si bé –malgrat els canvis territorials– fins el 2006 l'enquesta havia conservat edició rere edició el disseny metodològic i gran part dels continguts del qüestionari per tal d'afavorir la construcció d'una sèrie històrica de dades, en la present edició (2011) s'ha optat per readaptar aquesta operació estadística al context actual, introduint-hi una profunda revisió metodològica i també, però en menor grau, de continguts. Aquesta reformulació de l'enquesta està justificada particularment per tres fets.

En primer lloc, per l'aprovació del Reglament (CE) N 1177/2003 del Parlament Europeu i del Consell de 16 de juny de 2003, relatiu a les estadístiques comunitàries sobre la renda i les condicions de vida. La Comissió Europea, durant la dècada de 1990 i amb la voluntat de disposar d'informació socioeconòmica de les llars harmonitzada a tot l'àmbit europeu va crear el Panel de llars de la Unió Europea (PHOGUE), vigent fins el 2001. Posteriorment, a les Cimeres de Lisboa i Niça (2000) i d'Estocolm i Laeken (2001) es posa de manifest la necessitat de dotar-se d'un instrument estadístic de periodicitat anual que reculli informació sobre la renda i la situació social i econòmica de les llars amb informació per llars i individus. Amb aquest objectiu es crea l'*European Union Statistics on Income and Living Conditions* (EU-SILC). A Espanya, aquesta operació s'inicia el 2004 sota el nom d'*Encuesta de condiciones de vida* (ECV), és gestionada per l'Institut Nacional de Estadística (INE) i l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) en fa una ampliació de resultats per a l'àmbit català. Un segon fet és l'evolució de l'escenari social des que va néixer l'ECVHP fins l'actualitat, que ha fet que aquesta hagi anat perdent progressivament la seva vàlua original i tenint un difícil encaix en el panorama estadístic oficial de Catalunya. En aquesta evolució destaca la creació de l'Idescat i la proliferació d'enquestes sectorials, inexistents als anys 80, que tracten en profunditat temàtiques concretes que en alguns casos se solapen parcialment amb les dades de l'ECVHP. I, per últim, el tercer fet significatiu és la necessitat d'actualitzar el contingut temàtic del qüestionari, sotmès des de la primera edició a certes rigideses i a modificacions mínimes que prioritzaven la comparabilitat amb la sèrie històrica de dades.

La juxtaposició d'aquests tres fets ha orientat la revisió de la nova edició cap a tres objectius: 1) harmonitzar gran part de les dades sobre condicions de vida amb les que es produeixen a escala espanyola (ECV) i europea (EU-SILC) amb el propòsit que l'ECVHP tingui representativitat individu-llar i sigui comparable amb altres territoris; 2) emfasitzar l'especificitat temàtica de l'enquesta centrant-la en l'estudi de la pobresa, l'exclusió social i els fenòmens socioterritorials, facilitant-ne així l'encaix en l'estadística oficial catalana; 3) mantenir la màxima comparabilitat amb la sèrie històrica de l'ECVHP.

Així doncs, l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2011* passa a ser hereva de dues tradicions d'enquestes de condicions de vida. D'una banda, de l'*Enquesta metropolitana de Barcelona* i de les seves posteriors edicions, i d'altra banda, de l'*Encuesta de condiciones de vida*, que des del 2004 elabora l'Institut Nacional de Estadística (INE) en el marc de l'*European Union Statistics on Income and Living Conditions* (EU-SILC), coordinada per l'Eurostat.

2. Objectius

L'objectiu principal de l'enquesta és disposar d'un instrument que permeti:

a) Recollir i analitzar dades sobre la renda, el nivell i la composició de la pobresa i l'exclusió social de la població de Catalunya i de les seves àrees metropolitanes (Barcelona, Lleida, Girona, Manresa i Tarragona-Reus), i també de manera comparativa amb altres realitats socials espanyoles i europees.

b) Observar les tendències evolutives de les formes de vida, de l'estructura social i dels fenòmens socioespacials, identificant particularitats interterritorials.

c) Conèixer i analitzar els grups socials i les seves característiques, tot identificant els factors que condicionen la formació d'aquests grups i analitzant els tipus de desigualtats existents entre ells, així com les tendències de convergència o divergència que s'observen en les seves formes de vida.

3. Metodologia

3.1 Unitats d'anàlisi

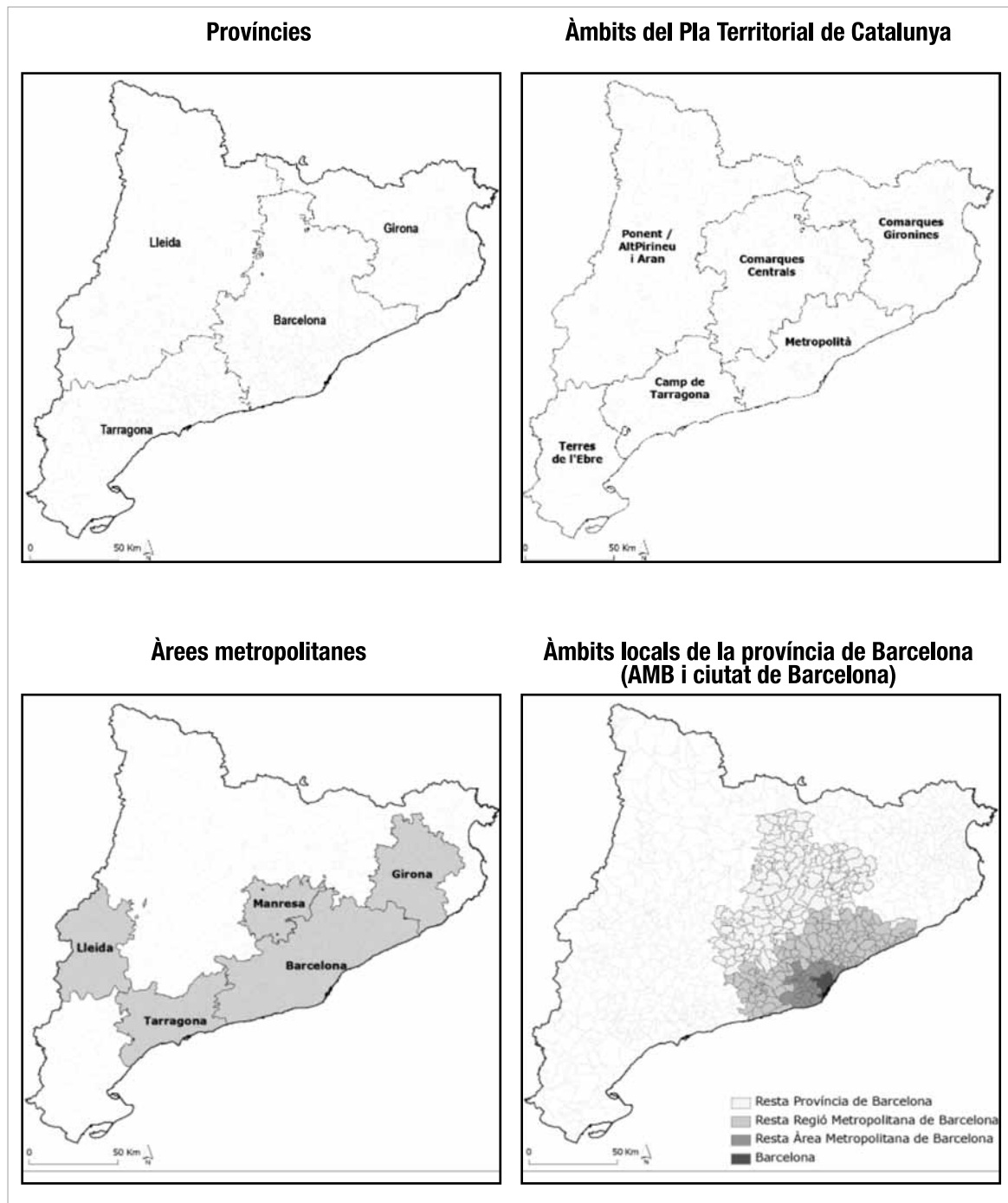
Les unitats de recollida d'informació de l'ECVHP 2011 són les llars privades residents a habitatges principals i les persones membres d'aquestes llars. La població objecte d'estudi està formada per individus de totes les edats, però només són entrevistades exhaustivament les persones amb 16 anys o més a 31 de desembre del 2010 (l'any anterior a l'enquesta).

3.2 Àmbit geogràfic

L'àmbit geogràfic de l'enquesta és tot Catalunya. Les dades que s'obtenen també són estadísticament significatives per a cada una de les províncies i dels àmbits del Pla territorial de Catalunya (amb l'agregació de l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran), així com per a les àrees metropolitanes funcionals catalanes⁶³ (Barcelona, Girona, Tarragona-Reus, Lleida i Manresa), i dins de la província de Barcelona, per a l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Barcelona ciutat.

⁶³ Els límits espacials de les àrees metropolitanes funcionals s'han establert segons una delimitació aproximada basada en la metodologia estàndard GEMAC-A a partir de dades del Cens de població i d'habitatge 2001, que és la font més actualitzada de la qual es disposa (Boix i Veneri, 2009).

FIGURA A2. Àmbits territorials de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011

Font: Elaboració pròpia.

3.3 Àmbit temporal

El període temporal durant el qual s'ha portat a terme el treball de camp per a la recollida d'informació ha estat el segon semestre del 2011.

En general, la majoria de dades que es recullen fan referència al 2011, tot i que els qüestionaris inclouen també preguntes que es refereixen a períodes específics com ara "la darrera setmana", que fa referència a la setmana immediatament anterior (de dilluns a diumenge) a la de l'entrevista; "les darreres quatre setmanes" o "els darrers 12 mesos", que fan referència al període explicat comptat a partir del dia de l'entrevista, i "el darrer mes", que es refereix al mes anterior a la realització de l'entrevista. De la mateixa manera, hi ha informacions que es recullen en relació amb el 2010, com les rendes percebudes.

3.4 Contingut de l'enquesta

L'ECVHP 2011 s'ha basat en la realització de tres qüestionaris (fitxa de la llar, qüestionari de la llar, qüestionari individual) que recullen informació sobre una gran amplitud de temes:

- Estructura de la llar
- Característiques de l'habitatge
- Ingressos de la llar
- Situació econòmica de la llar
- Procedència geogràfica i llengua
- Estudis i formació
- Situació laboral i treball domèstic
- Renda personal
- Mobilitat residencial
- Ús i valoració de l'entorn residencial
- Relacions socials i associacionisme
- Salut i autonomia

Les dades resultants són, en la seva majoria, de tipus objectiu i tenen un marcat caràcter estructural. D'altra banda, es tracta d'una informació que té un valor essencial, bé perquè complementa altres fonts d'informació existents o perquè constitueix l'única informació disponible.

3.5 Disseny de la mostra

La mostra de l'ECVHP 2011 se selecciona mitjançant un mostreig bietàpic amb estratificació de la primera etapa, orientat a aconseguir una representativitat per individus i per llars de caràcter transversal. Per tant, el mostreig utilitzat comprèn dues etapes:

1. Primera etapa: estratificació i selecció de les seccions censals que integren la mostra. El criteri de base per estratificar les seccions censals és la mida poblacional dels municipis, tot i que també s'ha considerat la capitalitat comarcal, i, amb la finalitat de controlar la distribució territorial de la mostra a la primera corona metropolitana, s'han assignat també tres estrats diferents a Badalona, l'Hospitalet de Llobregat i Santa Coloma de Gramenet. Amb aquests criteris, els estrats establerts són els següents:

- Estrat 1: Municipi capital de comarca
- Estrat 2: Badalona
- Estrat 3: l'Hospitalet de Llobregat
- Estrat 4: Santa Coloma de Gramenet
- Estrat 5: municipi de 50.001 a 100.000 habitants
- Estrat 6: municipi de 10.001 a 50.000 habitants
- Estrat 7: municipi de 5.001 a 10.000 habitants
- Estrat 8: municipi de fins a 5.000 habitants

D'altra banda, amb l'objectiu de controlar també la distribució de la mostra als districtes de Barcelona i als municipis de Sabadell i Terrassa (els dos darrers pertanyen al mateix estrat 1 del Vallès Occidental), s'han fet subestratificacions. A l'estrat 1 del Barcelonès, corresponent al municipi de Barcelona, s'han creat 10 subestrats coincidents amb els 10 districtes. I a l'estrat 1 del Vallès Occidental s'han creat dos subestrats coincidents amb els municipis de Sabadell i Terrassa.

2. Segona etapa: selecció dels habitatges de residència habitual situats a les seccions censals que integren la mostra. Per preservar la probabilitat de selecció de cada habitatge familiar s'efectua un mostreig sistemàtic d'arrencada aleatòria en les dues etapes mitjançant el qual es trien 8 habitatges per secció censal.

La unitat de mostreig primària és la secció censal, mentre que la unitat de mostreig final és l'habitatge familiar principal. Finalment, s'extraurà informació de les llars que resideixen en aquests habitatges i dels individus que conformen aquestes llars. El marc mostral utilitzat per dissenyar la mostra és el Padró continu d'habitants a data 1 de gener de 2011.

La dimensió de la mostra s'ha establert a partir del nivell de mostra de l'anterior edició de l'enquesta. Tanmateix, el canvi en el disseny mostral d'una edició a l'altra comporta també un canvi d'unitat mostral, la qual cosa ha obligat a calcular una mostra d'habitatges (unitats mostrals) a partir d'una mostra d'individus (estimada)⁶⁴. Seguint aquest procediment, la dimensió de la mostra teòrica de l'ECVHP 2011 ha estat de 4.232 llars (unitats mostrals) distribuïdes en 529 seccions censals i de la qual s'estimava obtenir una mostra de 9.310 individus de 16 anys i més.

La distribució de la mostra s'ha portat a terme aplicant una afixació no proporcional. En aquest sentit, s'ha establert un mínim de mostra per a aquells territoris de referència (mostral) dels quals es vol obtenir una mostra representativa, mentre que la resta de la mostra s'assigna de manera proporcional (en relació amb el nombre d'habitatges), introduint un factor de ponderació que augmenta la mostra als estrats dels municipis de major població, on hi ha més heterogeneïtat social.

Finalment, la mostra efectiva per a l'àmbit de Catalunya consta de 4.235 llars i 8.000 individus de 16 anys i més. A més, hi ha informació de 10.604 individus de totes les edats. Amb aquest nivell de mostra s'assumeix un error mostral per al conjunt de Catalunya del $\pm 1\%$ en el cas dels individus i del $\pm 1,5\%$ en el cas de les llars, tots dos en el supòsit de màxima indeterminació ($P=Q=50\%$) i per a un nivell de confiança del 95%.

⁶⁴ L'estimació es calcula a partir de la mitjana de membres per llar a Catalunya (2,2 membres), partint del supòsit que hi ha una llar per habitatge (tot i que segons la metodologia de l'enquesta és possible identificar més d'una llar per habitatge).

A la taula següent es presenta la distribució de la mostra efectiva i els errors mostrals per territoris calculats sobre la base d'una situació de màxima indeterminació ($P=Q=50\%$) i un nivell de confiança del 95%.

Una vegada realitzat el treball de camp s'ha procedit a aplicar diversos factors de correcció de les dades recollides: l'estimador de disseny, l'estimador de raó i la reponderació. L'estimador de disseny reproduïx la probabilitat amb què van ser seleccionades les llars. L'estimador de raó adequa la població de la mostra en relació amb la població real actual objecte d'estudi i corregeix els biaixos entre la mostra teòrica i la mostra real. La reponderació ajusta la mostra a la distribució real de les persones i les llars.

Finalment, la mostra s'acaba calibrant amb 3 estimadors diferents: el factor d'elevació de la llar, el factor d'elevació de persones de 16 anys i més i el factor d'elevació de menors de 13 anys.

4. Conceptes bàsics

Habitatge familiar principal: habitació o conjunt d'habitacions i les seves dependències que ocupen un edifici o una part i que per la forma en què han estat construïts, reconstruïts o transformats, estan destinats a ser habitats per una o diverses llars, i

que en la data de l'entrevista no s'utilitzen per a altres finalitats.

Llar privada: persona o conjunt de persones unides o no per vincles de parentiu que ocupen un habitatge familiar principal o una part i comparteixen un pressupost comú. Tenen una economia comuna tant aquells/es que aporten recursos col·laborant a sufragar les despeses comunes com els/les que no aporten recursos i es beneficien de les despeses. Dins d'un habitatge familiar principal pot haver-hi més d'una llar. Aquest és el cas quan es manté una separació d'economies entre les llars i quan ocupen àrees distintes i delimitades de l'habitatge, tot i que disposin d'algunes estances comunes.

Membre de la llar: cada una de les persones que tenen la mateixa residència habitual i que participen d'un pressupost comú. La residència habitual de les persones que resideixen en diversos domicilis és la que ha estat la principal en els últims sis mesos i la de les persones que han canviat recentment d'habitatge és el nou domicili si es té intenció de residir-hi durant un període de sis o més mesos.

Persona enquestable: una persona es considera enquestable si és membre d'una llar a enquestar i, a la vegada, tenia 16 anys o més el 31 de desembre de l'any anterior al de l'entrevista (2010 en el cas de l'ECVHP 2011). Ho són, per tant, les persones nascudes l'any 1994 o abans.

FIGURA A3. Dimensió de la mostra i errors mostrals segons els àmbits del Pla territorial general de Catalunya i les àrees metropolitanes

		Mostra de llars	Error mostrals de llars	Mostra de persones de 16 i més anys	Error mostrals persones de 16 i més anys
Àmbits del Pla territorial	Àmbit Metropolità	2370	2%	4337	1,5%
	Barcelona (municipi)	761	3,6%	1291	2,7%
	Resta Àrea Metropolitana de Barcelona (36 municipis)	745	3,6%	1410	2,6%
	Resta Regió Metropolitana de Barcelona	3876	1,6%	1636	2,4%
	Comarques Gironines	435	4,7%	845	3,4%
	Camp de Tarragona	400	4,9%	796	3,5%
	Terres de l'Ebre	160	7,7%	331	5,4%
	Comarques Centrals	496	4,4%	929	3,2%
	Àmbit de Ponent/Alt Pirineu i Aran	374	5,1%	762	3,6%
	Catalunya	4235	1,5%	8000	1,1%
Àrees metropolitanes (àrees funcionals)	AM Barcelona	2562	1,9%	4714	1,4%
	AM Girona	259	6,1%	497	4,4%
	AM Tarragona	288	5,8%	577	4,1%
	AM Manresa	160	7,7%	294	5,7%
	AM Lleida	216	6,7%	449	4,6%
	Catalunya	4235	1,5%	8000	1,1%

Font: Elaboració pròpia.

5. Recollida de la informació

5.1 Treball de camp

El període temporal durant el qual s'ha portat a terme el treball de camp ha estat el segon semestre del 2011. Per a la recollida de la informació, l'equip d'enquestadors ha disposat del sistema CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) on han quedat recollits els qüestionaris en format digital i bilingüe (català i castellà) tot incloent els filtres i els controls d'inconsistències que determinava l'IERMB.

5.2 El qüestionari

L'ECVHP 2011 recull informació sobre una gran amplitud de temes:

- Estructura de la llar
- Característiques de l'habitatge
- Ingressos de la llar
- Situació econòmica de la llar
- Procedència geogràfica i llengua
- Estudis i formació
- Situació laboral i treball domèstic
- Renda personal
- Mobilitat residencial
- Ús i valoració de l'entorn residencial
- Relacions socials i associacionisme
- Salut i autonomia

Consta d'un total de 218 preguntes repartides en 3 qüestionaris: la fitxa de la llar, el qüestionari de la llar i el qüestionari individual. Durant el treball de camp també s'ha disposat d'un qüestionari *proxy*, és a dir, d'un qüestionari que s'ha utilitzat només quan una de les persones de la llar es trobava il·localitzable, o bé perquè, a causa de la seva situació, la persona que s'havia d'entrevistar no era capaç de contestar les preguntes (malaltia, discapacitat, etc.).

• La fitxa de la llar és el qüestionari bàsic amb el qual s'inicia el procés d'entrevistes i és contestat per la persona informant, que és aquella capaç de facilitar la informació general de la llar. Aquesta fitxa, que ha de ser complimentada per cada una de les llars identificades a l'habitatge, permet identificar les persones enquestables i recull informació de les principals característiques sociodemogràfiques de cada un dels membres de la llar.

• El qüestionari de la llar també és contestat per la persona informant i cada llar identificada a l'habitatge n'ha de complimentar un. Està destinat a obtenir informació sobre les característiques de l'habitatge principal i les despeses associades amb la seva adquisició i/o manteniment, sobre les segones residències i sobre els ingressos que percep la llar.

• El qüestionari individual es formula a cada persona enquestable de la llar i recull informació sobre l'activitat laboral i els ingressos procedents d'aquesta, però també sobre d'altres aspectes com l'origen geogràfic, la formació, la mobilitat residencial, l'entorn residencial, les relacions socials i la salut i autonomia personal. Aquest qüestionari té una versió *proxy* destinada a aquelles persones que, principalment per discapacitat o malaltia, no el poden respondre, i precisa d'un informador indirecte que faciliti la informació referida a la persona enquestable (no inclou les preguntes del qüestionari subjectives o d'opinió).

6. Coherència de resultats amb l'Encuesta de condicions de vida, 2011

La comparació dels principals resultats relatius a la distribució de la renda obtinguts per l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2011 (ECVHP) i l'Encuesta de condiciones de vida, 2011 (ECV) no mostra diferències estadísticament significatives entre les dues fonts.

FIGURA A4. Trams d'ingressos anuals de les llars. Catalunya, 2011

	ECVHP 2011			ECV 2011 (submostra Catalunya)		
	Distribució percentual	Intervals de confiança		Distribució percentual	Intervals de confiança	
		Inferior	Superior		Inferior	Superior
Menys de 9.000 €	11,3	10,3	12,2	10,9	9,3	12,5
Entre 9.000 i 13.999 €	12,1	11,1	13,0	13,1	11,4	14,8
Entre 14.000 i 18.999 €	14,7	13,6	15,7	14,9	13,1	16,7
Entre 19.000 i 24.999 €	15,3	14,2	16,3	15,5	13,6	17,4
Entre 25.000 i 34.999 €	19,5	18,3	20,7	21,0	18,9	23,1
35.000 i més	27,2	25,9	28,6	24,6	22,4	26,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: INE, *Encuesta de condiciones de vida, 2011* i IERMB i Idescat, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2011*.

FIGURA A5. Taxes de risc a la pobresa segons diferents llindars. Catalunya, 2011

	ECVHP 2011			ECV 2011 (submostra Catalunya)		
	Distribució percentual	Intervals de confiança		Distribució percentual	Intervals de confiança	
		Inferior	Superior		Inferior	Superior
Taxa de risc a la pobresa (40% de la mediana)	11,3	10,3	12,2	8,8	7,3	10,3
Taxa de risc a la pobresa (50% de la mediana)	16,3	15,2	17,4	14,3	12,5	16,1
Taxa de risc a la pobresa (60% de la mediana)	21,9	20,7	23,1	19,1	17,1	21,1
Taxa de risc a la pobresa (70% de la mediana)	28,9	27,5	30,2	26,8	24,5	29,1

Font: INE, *Encuesta de condiciones de vida, 2011* i IERMB i Idescat, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2011*.